

- Meditatie
- Ambtelijke praktijk
- Bijbelstudie
- Kerkelijk actueel
- Boekbespreking

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen

Meditatie

*"Die ook Zijn
Eigen Zoon niet
gespaard heeft,
maar heeft Hem
voor ons allen
overgegeven, hoe
zal Hij ons ook
met Hem niet alle
dingen schenken?"*

Romeinen 8:32

*'Abraham,
Abraham,
strek uw hand
niet uit aan
de jongen en
doe hem niets.'
Abraham hoeft
zijn zoon niet
te doden.*

God schenkt alle dingen met Christus. Wat bedoelt Paulus met deze woorden? Laten we eerst de vraag onder ogen zien aan wie God alle dingen schenkt. Paulus spreekt over 'ons'. Over wie heeft hij het dan? Wanneer ik terugblader lees ik in hoofdstuk drie vanaf vers 9 iets over deze 'ons'. Daar gaat het over de mensen in Rome waar Paulus aan schrijft, maar ook over Paulus zelf en over u en mij en onze kinderen. Daar tekent Paulus ons portret zoals we geworden zijn door onze diepe val in het paradijs. Deze 'ons' zijn mensen, die God de rug hebben toegekeerd, die afgeweken zijn, die God niet zoeken.

Wanneer we deze gegevens op ons laten in werken is het een wonder dat Paulus schrijft dat God 'ons' alle dingen schenkt. Hoe is dit mogelijk? Om dat te begrijpen moeten we nauwkeurig luisteren naar het woordje 'schenken'. Dit woordje zouden we ook kunnen vertalen met 'genadig schenken'. God schenkt alle dingen genadig! Dit genadig schenken moeten we niet verwarren met de zonde door de vingers zien. De grond waardoor God 'ons' genadig alle dingen schenkt is God Zelf. Dit heeft Paulus verkondigd direct nadat hij in 3:9-20 de diepte en de gevolgen van onze val heeft getekend. In vers 21 zegt hij: 'Maar nu is de rechtvaardigheid Gods geopenbaard geworden, zonder de wet, hebbende getuigenis van de wet en de profeten.' Maar nu! God Zelf heeft de doodssituatie waarin de wereld zich bevond fundamenteel doorbroken. Onze NGB (art.

17) zegt daarvan: 'Wij geloven, dat onze goede God, door Zijn wonderlijke wijsheid en goedheid, ziende, dat zich de mens also in de lichamelijke en geestelijke dood geworpen, en geheel ellendig gemaakt had, Zichzelf begeven heeft om hem te zoeken, toen hij al bevende voor Hem vlood, en heeft hem getroost, belovende hem Zijn Zoon te geven, Die worden zou uit een vrouw, om de kop der slang te vermorzelen.' Dit 'maar nu' klinkt door in onze tekst wanneer Paulus schrijft: Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft maar heeft Hem voor ons allen overgegeven. Deze woorden moeten we verstaan tegen de achtergrond van de geschiedenis van het offer van Izak. De HEERE geeft Abraham de opdracht om zijn enige zoon te offeren. Abraham gehoorzaamt, gaat en bindt hem op het altaar. En... Abraham strekte zijn hand uit en nam het mes om zijn zoon te doden... Op dat moment klinkt de stem van de Engel des HEEREN: 'Abraham, Abraham, strek uw hand niet uit aan de jongen en doe hem niets.' Abraham hoeft zijn zoon niet te doden. Maar Paulus getuigt in onze tekst dat God wel Zijn Zoon heeft getroffen: 'Die ook Zijn eigen Zoon niet spaarde.' Wat Abraham niet hoefde te doen... heeft God wel gedaan. In onze tekst zien we het mes van Abraham flitsen. Maar niet Izak maar de Zoon van God wordt getroffen.

Aan 'ons'... Betekent dat aan iedereen? Nee, maar aan die geloven. Wij kunnen 'alle dingen' slechts ontvangen wanneer wij

deel hebben aan Christus. 'Moet ik dan eerst geloven?' Nee, u hoeft niets mee te brengen want u kunt niets mee brengen. Dat is bij God bekend. Daarom is het zo'n wonder dat ook het geloof tot alle dingen behoort. In de tekst wijst Paulus met alle dingen terug naar deze dingen in vers 31. Paulus doelt daarmee op zijn onderwijs dat loopt van Romeinen 3:21-8:30. De kern daarvan is dat wij door het geloof in Christus rechtvaardig zijn voor God en een erfgenaam van het eeuwige leven. Deze dingen, dus ook het geloof, het kindschap Gods, schenkt God met Christus.

Heerlijk evangelie voor verloren zondaren die er achter komen dat ze de dood verdiend hebben. En die ook er achter komen dat ze maar niet kunnen geloven. Om het dan te ervaren dat God alle dingen schenkt met Christus.

A. Hoekman

"In onze rampzalige natuurlijke staat is veel kracht om te verdoemen, maar in Gods genade en zondaarsliefde is nog meer kracht om te behouden en te troosten.

G. Wisse,
De droefheid naar God

De ware religie. Jakobus 1:25-27

*Nu is de wet
volmaakt, dat
is volkomen.
Hij kan niet
beter zijn. Hij
is goed. Hij is
van God, Die
volmaakt en
goed is.*

Het is erg wanneer op de prediking van het Woord geen gebedsleven en ware bekering volgen. Het leven kan een bepaalde kleur krijgen, maar daar blijft het bij. Het oude leven zet zich voort. Jakobus zegt: men is even spiegelijker. Even kijken en niet in zich opnemen wat men ziet. In vers 25 wijst Jakobus op een blijvende spiegelijker. Hij bukt zelfs voorover om goed te kunnen kijken. Nu is het opvallend dat de spiegel niet meer het Woord wordt genoemd, maar de volmaakte wet. Calvijn is van oordeel dat Jakobus in plaats van Gods Woord de wet gebruikt omdat Jakobus met Joden te maken had die gewoon waren om de hele lering van God als wet te beschouwen. Het kan ook zijn dat de lezers nog helemaal op het Oude Testament waren aangewezen. Voor Jakobus

was er geen tegenstelling tussen woord en wet. Wanneer we heel het schrijven van Jakobus nagaan kan gezegd worden dat Jakobus in de Thora de wet, dat is het hart van het Oude Testament, wet en evangelie doorheen gewezen zag. Hij zag ook geen enkele tegenstelling tussen de heilige wil van God en de wetsverkondiging en de prediking van de Heere Jezus. Beiden vormen een eenheid: wet en evangelie, al zijn ze onderscheiden. Nu is de wet volmaakt, dat is volkomen. Hij kan niet beter zijn. Hij is goed. Hij is van God, Die volmaakt en goed is.

Band aan de wet

Een sprekend kenmerk van de wet wordt doorgegeven. Het is de wet der vrijheid. Voor verschillenden lijken wet en vrijheid elkaar uit te sluiten, zodat de volbrenging van de wet als een last werd gevoeld (Matth. 23:4). Jakobus keert zich tegen deze verkeerde opvatting van de wet. Jakobus zelf vond aansluiting in wat Psalm 119 zegt. De wet waaraan Jakobus denkt en bij leeft maakt vrij. Geen leven van losbandigheid maar vrijheid met gebondenheid aan de wet. Een leven in gehoorzaamheid aan de geboden des Heeren. Het is een vrijwillige wetsgehoorzaamheid van binnenuit. Terecht wijst Calvijn bij de tekst op de Heilige Geest als de vinger van God Die de harten graveert. Hoe rijk spreekt ook de profetie. Ik de Heere zal Mijn wet in hun binnenste geven en zal die in hun hart schrijven en Ik zal hun tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn (Jer. 31:33). Van de dader van het werk, dat is die een leven leidt naar Gods wil, zegt Jakobus: Hij zal gelukzalig zijn in dit zijn doen (vs. 25). Laten we opletten dat Jakobus niet zegt voor zijn doen: gelukzalig, maar in dit zijn doen. Het doen van Gods wil. Jezus zegt: indien gij deze dingen weet, zalig zijt gij zo gij ze doet (Joh. 13:17).

Horen en praten

Jakobus is niet aan *het einde* met zijn onderwijs. Een aangrijpende zaak wordt onder de aandacht gebracht. Een zaak die onder joden-christenen voorkomt. Horen en praten. Maar geen daden naar horen en spreken. Een euvel wat niet tot het verleden behoort. Anders zou het niet staan in het Woord van God. Ambtsdragers vallen daar niet buiten. Tegenstelling is dubbel erg. Het kan geweldige gevolgen laten zien in de gemeente of samenleving. Want de buitenwereld let hoofdzakelijk op de daden. Jakobus denkt aan een persoon die goede hoge gedachten van zichzelf heeft, een zelfverzekerd lid. Een zelfverzekerde dominee of ouderling. Hij is ervan overtuigd dat zijn godsdienstig leven, zijn overtuiging goed is. Hij heeft een oor voor het Woord des Heeren en spreekt daarover. Positief. Op of onder de preekstoel. Nu dient wat gehoord wordt, wat uitgesproken wordt, zijn uitwerking te hebben in de omgang met de medemens. Dat wil niet zeggen dat men feilloos is in het spreken, maar dat men dat wel zou willen. Ook juist denken aan en spreken over de ander. Het: weet wat je zegt en zeg niet wat je weet is een stelregel die de ambtsdrager niet vreemd behoort te zijn. Letten op het spreken met gebruikmaken van de tong. De tong, een rijk orgaan van de Heere, kan zo misbruikt worden.

Kwaad gevolg

Jakobus zegt dat het niet kan samengaan godsdienstig zijn en het niet beheersen van de tong. Waarom? Omdat beide met elkaar in tegenspraak zijn en de tong kan werken als een vuur. Jakobus zegt wanneer er geen overeenstemming is dan misleidt men zijn hart. Hart en tong staan niet los van elkaar. Jezus zegt: vanuit het hart zijn de uitgangen des levens. Het hart blijft meester van de tong en

Van de Redactie

Inhoud

In dit nummer van ons blad is een meditatie opgenomen van ds. A. Hoekman over Romeinen 8: 32. Ds. M.C. Tanis schrijft over Jakobus 1:25-27 "De ware religie". Ds. J.M.J. Kieviet gaat verder met de uiteenzetting over het avondmaalsformulier. Ds. P. Roos levert een bijdrage over "Samen delen". Ds. P. den Butter schrijft verder over koning Jojakim. Ds. K. Hoefnagel vervolgt zijn schrijven over Openbaring 20. Zelf schrijven we een bijdrage over wijlen Prof. G. Wisse en boekbesprekingen.

Jaaroverzicht

In het eerste nummer van het jaar 2011 is het jaaroverzicht over 2010 opgenomen. Opnieuw heeft dhr. G. Koffeman uit Urk op zeer nauwgezette wijze dit overzicht samengesteld. We zeggen hem daarvoor heel hartelijk dank. Er gaat over een heel jaar gerekend toch heel wat tijd in zitten. We hopen dat dhr. Koffeman ook dit jaar het werk aan het jaaroverzicht weer zal kunnen en mogen verrichten.

Verschijning volgende nr.

Het volgende nummer van ons blad zal D.V. donderdag 20 januari verschijnen. Kopij graag binnen donderdag 13 januari.

AvH

lippen. Wie geen acht geeft op zijn tong, op zijn spreken, kan zich heel vroom voordoen, maar er is zelfmisleiding. Kent men genade, dan zal de doorwerking ontbreken.

Kenmerkend

Niemand kan Jakobus beschuldigen van eenzijdigheid. In vers 27 gaat het over het wezen van de ware religie. Dat is zuiver en onbevlekt, dat is een godsdienst die voor God kan bestaan en zo waarde heeft. Jakobus voegt de naam Vader er aan toe. Hij is Vader van Zijn kinderen, maar ook van weduwen en wezen. Het kenmerkende van de zuivere onbevleete godsdienst, zegt Jakobus, blijkt uit het bezoeken van of het omzien naar weduwen en wezen in hun verdrukking. Vaak werden ze onderdrukt, want ze stonden overwegend niet hoog aangeschreven. Er waren er die aan hun lot overgelaten werden. Ook was uitsluiting vanwege hun godsdienstig leven niet uitgesloten. Men was aangewezen op de barmhartigheid van de medemens. Nu hebben bijzonder de profeten gewezen op de sociale verplichtingen en de nalatigheid in dat opzicht. In Zijn prediking wijst Jezus op de dagelijkse verplichting ten aanzien van de noodlijdenden. Fel heeft Jezus getoond tegen de rijken die de huizen van weduwen opaten. De apostelen trokken zich bijzonder het lot van de weduwen aan. In de eerste christengemeente waren er velen. Het oog van Jakobus was niet gesloten voor de grote nood. De sociale zijde van het evangelie werd door Jakobus naar voren gebracht. Dat wil niet zeggen dat er door hem een tweerlei evangelie werd gepredikt. Een geestelijk en een sociaal evangelie. Voor Jakobus was het geestelijk evangelie sociaal. Gelijk vruchten resultaten zijn van een boom. Zo zijn daden vrucht van het nieuwe leven ontstaan in het hart. De catechismus spreekt van vruchten der dankbaarheid. In de vroege kerk werd door verschillende aangedrongen op sociale barmhartigheid. Polycarpus vermaande de ouderlingen om geen enkele weduwe of wees onverzorgd te

laten. Tijdens vervolgingen onder keizer Decius werd gevraagd de schatten van de kerk aan de overheid over te leveren. Het antwoord van diaken Laurentius was: de enige schatten die wij bezitten zijn de armen. Het tweede kenmerk van de Godsvreze is zichzelf onbesmet bewaren van de wereld. Een christen behoort te staan in de wereld en veel te doen voor de wereld. Maar in niets één worden met de wereld. De gelijkschakelingsdrift neemt toe. Met een uit

het verband gerukte tekst wordt wat bij de wereld is begonnen in de kerken getolereerd. Ik denk aan de huwelijksrelatie tussen man en vrouw. Men kent tegenwoordig ook alternatieve verbintenissen. Dan zegt men: de Schrift legt toch het accent op de liefde, daar komt het op aan. Liefde is elkaar het ja-woord geven. Dan spreekt men van: Adam en Evert, Eva en Rika. Zo gaat het, zo kan het, zo mag het?

M.C. Tanis

Bijbelstudie

JOJAKIM - 3

2 Koningen 23:34-24:6;
2 Kronieken 36:5-8;
Jeremia 22:13-19.

Uit enkele gebeurtenissen die de profeet Jeremia uit het leven van koning Jojakim vertelt, wordt duidelijk wie deze koning is, met name wat betreft zijn houding tegenover Gods Woord en de verkondigers ervan. Er blijft geen twijfel over: deze man staat haaks op wat de Heere van Zijn volk vraagt. Als zoon van Josia heeft hij geweten waar zijn vader voor stond, maar hij heeft zich radikaal van de Heere afgekeerd en zo is hij een vloek voor het volk waarover hij regeert.

Hij regeert over Juda in een tijd die niet zonder zorg is. Na de dood van Josia wordt er strijd gevoerd om Juda door de twee grootmachten uit die dagen, Babel enerzijds en Egypte anderzijds. Tussen die machten dreigt Juda verpletterd te worden. Wat moet Juda doen om het naderend onheil af te wenden? Is niet de enige weg die open staat de weg omhoog? Moeten ze niet tot de Heere de toevlucht nemen? Hij alleen kan beschermen. Van Hem moeten de leiders van het volk, en daarbij met name de koning, wijsheid begeren. Maar die weg wordt niet bewandeld. De Heere wordt overal buiten gehouden. Van Jojakim moet gezegd worden dat hij deed wat kwaad was in de ogen des Heeren.

Belastingpolitiek

Wat de bevolking van Juda ook al erg snel aan de weet komt is dat de nieuwe koning in feite uitgaat van de gedachte dat het volk er voor hem is. Dat volk moet hem dienen. Het moet hem geven wat hij wil. Dat betekent dus dat elk begrip van wat een koning in een theocratie behoort te doen, hem vreemd is. Hij heeft er absoluut geen enkel idee van dat zo'n koning er voor het volk is. Hij dient herder te zijn met zorg voor de kudde. Hij behoort in de manier waarop hij regeert iets te laten zien van de Heere, die de eigenlijke Koning is. De manier waarop God zorgt voor Zijn volk dient de aardse koning tot norm en maatstaf te zijn.

Dat Jojakim van deze dingen niet wil weten blijkt vrijwel direct na zijn troonsbestijging. Uiteindelijk is hij toch koning geworden, nadat het volk hem aanvankelijk gepasseerd had ten behoeve van een jongere broer. Dat koningschap heeft hij te danken aan Faraö Necho en niet aan het volk. De Egyptische koning nam echter nog een andere maatregel. Hij legde Juda een zware boete op. Honderd talenten zilver en een talent goud - een fors bedrag. Wie moet dat betalen? Dat zegt Necho er niet bij. Als hij het maar ontvangt.

Natuurlijk is de koning ervoor verantwoordelijk dat dit geld er komt. Maar waar haalt Jojakim het vandaan? Zijn eigen rijkdommen ontziet hij. De schatten uit het paleis blijven ongemoeid. Het

Er blijft geen twijfel over: deze man staat haaks op wat de Heere van Zijn volk vraagt.

*Het zou beter
geweest
zijn als hij
naar andere
middelen had
gezocht om
de schatting
aan Egypte te
betalen.*

volk moet maar betalen. Daarom schakelt hij de belastingdienst in en die dienst machtigt hij om extra heffingen aan het volk op te leggen. Dat gebeurt overigens wel op een eerlijke manier. Iedereen onder het volk wordt aangeslagen overeenkomstig zijn vermogen.

Maar desondanks is het voor het volk toch een zware belasting, die Jojakims populariteit zeker niet verhoogd heeft.

Deze maatregel van de koning geeft de indruk dat hij zich op het volk wil wreken. Ze hadden hem immers gepasseerd toen er een opvolger moest komen voor de gesneuvelde Josia. Het volk had aan zijn jongere broer de voorkeur gegeven. Dat stak hem. Begrijpelijk. Maar als hij dan nu onverwacht toch nog tot de troon komt heeft hij gelegenheid om het volk te laten merken dat hij het hen kwalijk nam wat er gebeurd was. Niet erg verstandig van hem. Het zou beter geweest zijn als hij naar andere middelen had gezocht om de schatting aan Egypte te betalen. Hij had moeten proberen in de gunst van het volk te komen, opdat ze hem welwillend zouden aanvaarden als koning.

Maar zover denkt Jojakim niet.

Het volk heeft in zijn visie niets te zeggen. Dat heeft eenvoudig maar te doen wat de koning wil. Hij heeft het immers voor het zeggen. Dat hij zo denkt blijkt ook nog uit iets anders. Iets waar de profeet Jeremia over vertelt.

Machtswellust

Ten aanzien van de voorganger van Jojakim heeft de profeet Jeremia het een en ander gezegd in de zogenaamde vorstenspiegel in Jer. 22. Daar staat ook iets in te lezen ten aanzien van Jojakim. Het blijkt daar dat Jojakim pronkzuchtig is en niet schroomt om van zijn macht misbruik te maken.

Jojakims grote wens is dat hij zal kunnen concurreren met andere koningen. Zijn rijk is weliswaar een klein rijk, lang niet zo machtig en aanzienlijk als andere rijken. Het mag zelfs veel van de eigen zelfstandigheid verloren hebben nu het onder controle van Egypte staat. Niettemin wil Jojakim meetellen. Hij wil niet onderdoen voor andere koningen, die in staat zijn mooie paleizen te bouwen en die te bewonen. Dat wil Jojakim ook. De profeet Jeremia heeft het gezien. Hij weet dat Jojakim een

mooi paleis bouwt met indrukwekkende zalen, waarin het beste materiaal verwerkt is. Geen gewoon hout wordt erbij gebruikt; nee, het moet speciaal cederhout zijn. Prachtige kleuren moeten in het gebouw aangebracht worden. Mensen die het zien, moeten versteld staan. Dat is het wat Jojakim wil. Pronken, opscheppen, indruk maken.

Hoe hij dat doen kan terwijl zijn volk in zulke deplorabele omstandigheden verkeert en er ook nog eens zoveel schatting aan Egypte betaald moet worden? Voor Jojakim is dat geen vraag. Het volk is er immers voor hem en dat moet doen wat hij wil. Dat betekent voor Jojakim dat hij ervan uitgaat dat zij die voor hem dit paleis bouwen geen loon hoeven te ontvangen. Zij hebben eenvoudig de plicht om voor hem te werken. Dat dit onrecht is, komt niet in zijn gedachten op. Dat hij hiermee dit fraaie huis bouwt met ongerechtigheid - hij beseft het niet. Maar zo denkt de Heere er wel over en zo laat de Heere het door Jeremia ook zeggen (vs. 13). Het loon van de arbeider inhouden is een groot kwaad in Gods ogen. Medemens uitbuiten beoordeelt de Heere als een gruwel.

Wat is dit kwaad vaak begaan. Hoe vaak zal het gebeurd zijn dat mensen zo behandeld werden? Jacobus heeft het geroep van de mensen gehoord, die zo behandeld werden; ja de Heere Zelf heeft het ook gehoord (Jac. 5:1-6). Pronkzuchtig is Jojakim. Misbruik maakt hij van zijn macht. Nog erger maakt hij het. Jeremia spreekt er zelfs van dat Jojakim niet terugschrikt voor het vergieten van onschuldig bloed. Ook dat nog! Mensen die zich tegen de koning en zijn methoden verzetten heeft hij laten ombrengen. Hij verdrukt met geweld; hij bezorgt overlast. Dat is Jojakim.

Maar zijn eerste en voornaamste taak verzuimt hij. Hij is geen herder van het volk. Hij gaat het volk ook niet voor op de weg van het dienen van de Heere. Integendeel, het reformatiewerk waar zijn vader Josia mee begonnen was, wordt door hem teniet gedaan. Dat is wel gebleken uit de moord

Van de administratie

Met het verschijnen van het eerste nummer van de 46^e jaargang willen wij nog de lezers van Bewaar het Pand Gods Zegen toewensen voor het jaar 2011.

De abonnementsprijs voor het jaar 2011 is vastgesteld op € 13,50 per jaargang.

Overbetalingen en giften worden daarnaast zeer op prijs gesteld, omdat door de kostenstijgingen van de afgelopen jaren een jaarlijks tekort op de exploitatie ontstaan is.

De Stichting Bewaar het Pand is door de belastingdienst erkend als een ANBI stichting wat inhoudt, dat uw gift aftrekbaar is voor de inkomstenbelasting en een legaat vrijgesteld is van successierechten.

In D.V. februari zal de acceptgiro voor het abonnementsgeld van het jaar 2011 weer aan u worden gestuurd.

Abonnees die op elektronische wijze betalen, kunnen dit uiteraard op deze manier doen.

Een vriendelijk verzoek voor onze abonnees in Canada en Amerika. Wilt u ons geen cheques of contant geld sturen. De kosten voor het omwisselen hiervan zijn dermate hoog, dat er van de abonnementsprijs niets overblijft.

Voor deze abonnees is het contactadres nog steeds: de heer M. Sommer, 980 Sawmill Road, RR2 Ancaster L9G 3L1, Ontario Canada tel no. 9057654195. Aan hem kan het abonnementsgeld en evt. giften worden overgemaakt en kunnen adreswijzigingen worden doorgegeven.

Degenen die verleden jaar een geschenk- of proefabonnement hebben gekregen voor een jaar en waarvan deze periode nog niet is verstreken, zijn uiteraard niet verplicht om nu al het abonnement te betalen.

Met hartelijke groet, P.J. Boers

op Uria en het verbranden van Jeremia's boekrol. Jojakim is een afvallige. Niets houdt hem kennelijk tegen op deze fatale weg. Het lichtend voorbeeld van zijn vader Josia brengt hem niet tot bezinning. Het waarschuwend voorbeeld van zijn broer Joahaz doet dat al evenmin.

Waarschuwingen

De Heere stuurt wel waarschuwingen. Dat doet Hij bijvoorbeeld door het ingrijpen van de koning van Babel, Nebukadnezar. Jojakim, die door de Egyptische Faraö tot koning over Juda is aangesteld,

kiest aanvankelijk de partij van Egypte. Maar Egypte wordt door Nebukadnezar, de koning van Babel, verslagen in de slag bij Karchemis. Deze Nebukadnezar trekt daarna op naar Jeruzalem en neemt daar Jojakim gevangen die hij meeneemt naar Babel, samen met anderen uit Jeruzalem (2 Kron. 36:6,7).

Als Jojakim daarna belooft trouw te zullen blijven aan Nebukadnezar, ontvangt hij permissie om terug te keren naar Juda om daar als vazal van Babel verder regeren. Dat duurt drie jaren (2 Kon. 24:1). Op de een of andere manier wordt

Jojakim er dan toe gebracht om in opstand te komen en ontrouw te worden aan Nebukadnezar. Weer kiest hij de kant van Egypte. Natuurlijk kan Nebukadnezar dat niet op zich laten zitten. Alleen ziet hij niet direkt kans om persoonlijk naar Jeruzalem op te trekken en Jojakim een afstraffing te geven. Wat hij wel kan doen, doet hij. Hij zet verschillende volken die rondom Juda gelegen zijn aan tot het uitvoeren van strooptochten in het rijk van Jojakim waardoor Juda erg verzwakt raakt.

P. den Butter

*Het lichtend
voorbeeld
van zijn vader
Josia brengt
hem niet tot
bezinning.*

De praktijk der godzaligheid

Het avondmaalsformulier [42]

Ons formulier zingt een loflied op de Zaligmaker van Gods kerk. Veel aandacht wordt er in dat 'lied' gegeven aan de diepe lijdensweg van de Heere Jezus. Daarin vindt deze 'zanger' roem. Het is een lied dat klinkt aan de tafel der gemeenschap. De melodie is die van Psalm 116: "Ik zal bij de kelk des heils Zijn Naam vermelden en roepen Hem met blijde erkenning aan." Heeft Christus het sacrament ook niet ingesteld ter gedachtenis aan en lofprijzing van Zijn bittere lijden en sterven? Daarin vindt de kerk des Heeren haar zoete troost. Het lijden van de Zaligmaker heeft namelijk voor haar het leven en de zaligheid verworven.

De vorige keer hebben we al naar enkele strofen van dat 'lied' geluisterd. Toen constateerden we dat elke fase van Jezus' lijdensweg een eigen geestelijk profijt geeft. Zo lazen we het in het formulier. We kwamen dat op het spoor door het telkens terugkerende woordje 'opdat'. De Heere Jezus werd in de hof gebonden, "opdat Hij ons zou ontbinden." Hij heeft ontelbare smaadheden geleden, "opdat wij nimmer te schande zouden worden." Hij is onschuldig ter dood veroordeeld, "opdat wij voor het gericht van God zouden worden vrijgesproken." Is dat geen loflied van de Sionieten waard?

We luisteren nu verder. De Heere Christus heeft "Zijn gezegend lichaam aan het kruis laten nagelen, opdat Hij het handschrift van onze zonde daaraan zou hechten." Hier dus ook ditzelfde 'opdat...'

Handschrift

De Heere Jezus gaf Zijn lichaam gewillig over om gekruisigd te worden. Dat was geen onmacht van Hem. Hij had Zijn duizenden engelen kunnen gebieden, om Hem te ontzetten uit de macht van Pilatus en diens wrede soldaten. Trouwens, Hij die de macht heeft in hemel en op aarde, had daarvoor zelfs de inzet van Zijn engel-strijders helemaal niet nodig. Toen enkele jaren daarvoor de mensen van Nazareth dachten dat ze Hem in hun macht hadden en ze hem van de steilte wilden neerwerpen, verlamde Hij hun kracht, zodat Hij zonder moeite wegwam. Maar Hij, door het midden van hen doorgeslagen zijnde, ging weg [Lukas 4: 30]. Zo had Jezus het opnieuw kunnen doen. Maar Hij deed het niet. Hij liet Zich vastgrijpen en ruw aan het houten kruis vastspijkeren. Aan handen en aan voeten. Zoals Hij Zich enkele uren daarvoor even gewillig had laten arresteren door de soldaten van de Romeinen en de knechten van het Sanhedrin, die waren gekomen met zwaarden en met stokken. Maar Hij was hen voor. "Indien gij dan Mij zoekt, zo laat dezen, Mijn

discipelen, heengaan." Hieruit blijkt dat Zijn overgave een borgtochtelijke overgave was. Christus Jezus, Hij heeft "Zijn gezegend lichaam aan het kruis laten nagelen, opdat..." Het was niet zonder doel. Het was een doelgerichte overgave. Niet met het oog op Zichzelf, maar gericht op het heil van de Zijnen. "...opdat Hij het handschrift van onze zonde daaraan zou hechten."

Deze laatste zinsnede herinnert aan een woord van de apostel Paulus aan de gemeente van Kolosse. Ik citeer de verzen 13 en 14 van hoofdstuk 2. De Kolossenzen hebben een grote weldaad ontvangen: "Hij heeft u, toen gij dood waart in de misdaden en in de voorhuid van uw vlees, mede levend gemaakt met Hem, al uw misdaden u vergevende; uitgewist hebbende het handschrift dat tegen ons was – in inzettingen bestaande – hetwelk enigerwijze tegen ons was, en heeft datzelfde uit het midden weggenomen, hetzelfde aan het kruis genageld hebbende..."

Centraal in dit apostolische woord staat dat merkwaardige woord 'handschrift'. Onze Statenvertalers hebben het Griekse woord letterlijk vertaald: hand-schrift. Het had ook vertaald kunnen worden met 'manu-script', een met de hand geschreven document. Een handschrift, een document "dat tegen ons getuigt..." Dus een geschrift dat mij aanklaagt, dat

*Hij liet Zich
vastgrijpen en
ruw aan het
houten kruis
vastspijkeren.
Aan handen en
aan voeten.*

Wat is er
gebeurd op
Golgotha?
Daar kwam
de heilige God
met Zijn Wet
op Christus
aan. Het
handschrift
der zonde was
daar tegen
Hem!

mij in gebreke stelt, dat mij m'n tekorten laat zien. Anders gezegd: een document dat mij m'n ellende laat kennen; dat mij m'n zonde en ellende recht en grondig wil doen kennen...

Het zal duidelijk zijn. Wat is dat geschrift? "Waaruit kent gij uw ellende? Uit de Wet van God!" Dat is dan ook het antwoord. Dat handschrift dat tegen mij is, dat tegen mij getuigt, dat is niets minder dan Gods eigen Wet. Daar wijst het vervolg ook op: "in inzettingen bestaande..."

Dat handschrift waarvan in dit woord van Paulus sprake is, is een heerlijke Wet, een volmaakte Wet! Het zou de mens een lust moeten zijn om in de weg daarvan te leven. Ja, want dat is pas eigenlijk het echte leven. Zoals Adam en Eva in het paradijs het echte leven kenden! En zoals het verlies daarvan niet het leven maar de dood is!

De Wet van de Heere, die rechtvaardig is en heilig en goed. Maar helaas, onze verhouding tot die Wet is door de zonde helemaal verstoord. En daarom: dat handschrift, die heilige en volmaakte Wet, is nu een en al aanklacht tegen ons geworden! Niet vanwege de Wet. Die is in zichzelf nog even volmaakt. Maar vanwege ons. Een aanklacht, omdat wij er niet aan voldoen. Omdat wij overtreders zijn van al Gods geboden! We zijn vleselijk in plaats van geestelijk. We zijn onder de zonde verkocht in plaats van de Heere aan te hangen en Hem lief te hebben!

Schuldbrief

Nu staat de Wet van God beschuldigend tegenover ons. Tegenover ieder van ons! Dat handschrift, dat is een schuldbrief geworden. Zo'n deurwaardersbrief, waarin je schuld concreet genoemd wordt. En waarin je dringend vermaand wordt die schuld te betalen! Binnen korte termijn en tot de laatste cent toe! Een schuldbrief... "Betaal me wat u schuldig bent!" Want u staat in het krijt bij de heilige God! En wat zegt dan die heilige Wet? Ze veroordeelt ieder, met vlijmscherpe woorden. Ze vervloekt ieder die niet blijft in wat

geschreven is in het boek der Wet, om dat te doen!

Maar wat lees ik nu in het avondsmaalsformulier? De Heere Jezus heeft "Zijn gezegend lichaam aan het kruis laten nagelen, opdat Hij het handschrift der zonde daaraan zou hechten..." Wat is er gebeurd op Golgotha? Daar kwam de heilige God met Zijn Wet op Christus aan. Het handschrift der zonde was daar tegen Hem! De heilige en zuivere Wet van de Heere, die gehandhaafd moet worden. De Wet die een ieder de vloek van de Heere aanzegt wie niet geheel overeenkomstig die Wet is! Op Golgotha werd dat handschrift Hem gepresenteerd. Het was voor de Heere Jezus ook een schuldbrief. Want Hij was, hoewel Hij onschuldig was, tot zonde gemaakt. De Heere had alle ongerechtigheden van Zijn volk op Hem doen aanlopen! Daar werd Hem dat handschrift voorgehouden! En toen moest Hij vergaan! De Joden hadden het al geroepen: "Wij hebben een Wet, en naar deze Wet moet Hij sterven...!" Ze hadden gelijk. Nee, zelf wisten ze niet wat ze riepen. En toch was het waar! De schuldbrief werd Hem bezorgd, en Hij aanvaardde hem. Zo ging de Wet van de heilige God richtend over Zijn leven. Zodat Zijn Vader Hem verlaten ging, toen Hij hing aan het vloekhout van het kruis, in diepe duisternis. Toen Hij het roepen ging: "Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten...?"

Eerder dan dat de Heere de zonden ongestraft liet blijven, heeft Hij ze bezocht aan Zijn eigen lieve Zoon. De Vader heeft Zijn Zoon niet ontzien. Golgotha zegt: de heilige God neemt Zijn heilige Wet serieus. Hij handhaaft hem. Hij doet er niets van af! Geen tittel & geen jota. Niets! Hij spaart zelfs Zijn eigen Zoon niet!

Schuldbekentenis

Maar - hoe zal de heilige God dan mij sparen? Die schuldbrief geldt ook mij! Als de Heere zelfs Zijn eigen Zoon niet spaart, hoe zal een zondig mens als ik dan gespaard worden? Voor het antwoord op

die vraag moeten we op Golgotha zijn. Want daar is het gebeurd. Voor al Gods kinderen. Er ligt een diepe waarheid in de belijdenis van Kohlbrugge, toen hem gevraagd werd naar het tijdstip en de plaats van zijn bekering. Hij gaf maar een kort antwoord: "Dat is op Golgotha gebeurd!" Daar vond het beslissende plaats. Al het andere is vrucht van dat grote heilsgebeuren op Golgotha. Wat schrijft Paulus daarover? "Uitgewist hebbende het handschrift (...), het aan het kruis genageld hebbende..." Dat handschrift, die schuldbrief, is aan het kruis genageld. Aan welk kruis? Er is maar één kruis. Eén kruis maar dat reddend en zaligend is: het kruis van de Heere Jezus Christus.

Wat is er met dat handschrift gebeurd, met die schuldbrief? "Ze is aan het kruis genageld", zegt de apostel. Ze is vastgespijkerd aan het kruis. Zo heeft de Heere het uit ons midden weggenomen... Maar hoe dan? Christus heeft aan het kruis de schuld uitgeboet en de last van de toorn van God gedragen. In Hem is dat handschrift aan het kruis vastgemaakt. En daarmee is het weggenomen uit het leven van allen die in dat handschrift hun eigen naam zagen staan!

Die schuldbrief is in hun leven tot een schuldbekentenis geworden. De schuld is toegeëigend. De zonde tegen de Heere is mijn zonde geworden. De overtreding van de Wet is mijn overtreding geworden. De schuld bij de Heere is mijn schuld geworden. De straf over de zonde is de door mij verdiende straf geworden! — Maar, dat is niet het enige. Ik ben er mee gevluht naar een Ander. Zoals de tollenaar dat deed. Die het belijden ging. Die smeekte: "O God, wees mij zondaar genadig!"

En nu het wonder. Wie met de nood van zijn leven, met zijn zondenood, met zijn schuldenood naar de Heere vlucht... Ja, naar Christus vlucht... Die maakt het grote wonder mee. Dat Hij het overneemt. Dat Hij die schuldbrief, die schuldbekentenis, mij uit de handen neemt. En hem meeneemt. Waarheen? Hij neemt die schuldbrief mee

naar het kruis. Naar Zijn kruis. Naar Golgotha waar het gebeurd is. Lang voordat ik tot Hem roepen ging. Waar het wonder is gebeurd, waarover het avondmaalsformulier spreekt: "... waar Hij Zijn gezegend lichaam aan het kruis heeft laten nagelen, opdat Hij het handschrift onzer zonden daaraan zou hechten. En heeft also de vervloeking van ons op Zich geladen, opdat Hij ons met Zijn zegening vervullen zou..." Ziet u, daar was ik helemaal niet bij. Daar sta ik helemaal buiten. Dat is nu helemaal buiten mij om gegaan. "God bevestigt Zijn liefde jegens ons", schrijft de apostel, "dat Christus voor ons gestorven is, toen wij nog zondaren waren!" Dat zegt Paulus van zichzelf. "Voor de goddelozen gestorven...", niet pas nadat ze zich met hun schuldbrief, met hun schuldbekentenis bij Hem

vervoegden. Maar toen lag het al klaar. Omdat hij aan het kruis, aan het kruishout der schande *het handschrift der zonde genageld heeft*.

Schuldkwijting

Wat nu het grootste wonder is: van dat kruis is het nooit meer af te krijgen. Want Christus heeft het in Zijn eigen vlees geleden: de straf over mijn zonde, Zijn boetedoening over mijn schuld. "Hij gebonden, opdat Hij mij zou ontbinden... Hij ter dood veroordeeld, opdat ik vrijgesproken zou worden... Hij vervloekt, opdat ik de zegen ontvangen zou... Hij de dood in, opdat ik leven zou... Hij door God verlaten, opdat ik door Hem nooit verlaten zou worden..."

Als nu dat handschrift in Hem aan het kruis gespijkerd wordt... -

dat handschrift dat allereerst mij als een schuldbrief werd thuisbezorgd, waarin ik mijn naam lezen moest... - dat handschrift waarvan ik de inhoud billijken en toestemmen ging en dat zo mij tot een schuldbekentenis werd... Als nu dat handschrift met Hem aan het kruis van vloek en schande is gespijkerd... - dan verandert het. Dan is de schuldbrief die bij mij een schuldbekentenis werd, bij de Heere tot een schuldkwijting, een kwitantie, geworden! Een kwijtschelding. Om Christus wil. Want de Heere bezoekt de zonden niet twee keer! Is dat geen reden tot een loflied? "En gij, mijn ziel, loof gij Hem bovenal!"

J.M.J. Kieviet

Want Christus heeft het in Zijn eigen vlees geleden: de straf over mijn zonde, Zijn boetedoening over mijn schuld.

Sprekend verleden

Prof. G. Wisse (1873-1957)

Professor Wisse was bekend binnen en buiten de Christelijke Gereformeerde Kerken. In zijn jonge jaren was hij predikant in de Gereformeerde Kerken (1898). Later (1920) werd hij predikant binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken. Hij was een liefhebber en verkondiger van de Schriftuurlijk bevindelijke waarheid. Als hoogleraar gaf hij jarenlang les aan de Theologische School te Apeldoorn. Zijn preken kenmerken zich door een gedegen uitleg en toepassing. Hij riep op tot bekering. Wisse preekte de noodzaak van de persoonlijke kennis van Christus en de groei daarin.

Een veelzijdig prediker

Prof. dr. A. Baars schreef een inleiding onder de titel 'Wisse als prediker en homileet' in het pas verschenen boek met een aantal preken en een enkele tijdrede van prof. G. Wisse. Uit dit voorwoord willen we enkele hoofdzaken noemen. Wisse was een veelzijdig prediker. Wisse legde in zijn preken een aangrijpende ernst aan de dag, was een meeslepend redenaar en stond als een priester tussen

God en de gemeente. Hij preekte heel persoonlijk, recht op het hart, onderscheidenlijk en bevindelijk. Wisse verdedigde de grondbeginselen van het christelijk geloof tegen de principiële aanvallen van het ongeloof (apologetiek). Wisse ontmaskerde ook ongereformeerde tendensen in het kerkelijk en geestelijk leven in eigen kring. Wisse was ook bekend door zijn tijdredes. Als homileet heeft Wisse zich bezonnen op de theoretische kant van de prediking. Hij aanvaardde zijn ambt als hoogleraar in 1928 met een rede over 'Het Apologetisch Element in de Bediening des Woords.' Enkele jaren later hield hij een rectorale rede met als titel 'Catechismusprediking voor onzen tijd.' Ook de praktisch geestelijke werken die Wisse schreef hebben alles te maken met zijn prediking. Denk bijvoorbeeld aan 'De ambtelijke bediening van Christus in de gelovigen' en 'De heilsfeiten.'

Homiletische uitgangspunten

Er is invloed van T. Hoekstra,

maar ook verschil met hem. De visie op de gemeente van T. Hoekstra was volgens Wisse meer neo-gereformeerd dan gereformeerd. Wisse maakt onderscheid tussen *voorwerpelij*k en *onderwerpelij*k. Naast tekstverklaring dient aan de orde te komen hoe het werk van Christus door Zijn Geest wordt uitgewerkt en toegepast in het leven van de Zijnen. Wisse hanteert ook de tweeslag *uitleg* en *toepassing*. De toepassing dient wel uit de uitleg van de Schrift op te komen. Wisse pleit voor *onderscheidenlijk* preken waarbij opgemerkt dient te worden dat niet iedere zondag dezelfde serie onderscheidingen aan de orde dient te komen. Wisse was er een voorstander van dat de *kenmerken* van het geestelijke leven in de prediking aan de orde komen. In dit opzicht schrijft Wisse: 'De kenmerken mogen nooit vervangen Christus, door de Heilige Geest toegepast, als enige grond. Maar we moeten anderzijds toch wel horen, hoe die grond onze grond wordt. De kenmerken dienen voorts om aan te wijzen, wat

Hij aanvaardde zijn ambt als hoogleraar in 1928 met een rede over 'Het Apologetisch Element in de Bediening des Woords.'

Schuchtere,
aangevochten
gelovigen
wilde hij
geestelijke
leiding
geven en hen
aanmoedigen
van zichzelf
af te zien en
op Christus te
zien.

ondanks alle schijn toch dood is; voorts om te bemoedigen, waarbij men goed in het licht stellen moet: en nu komt ge met dat al nooit tot rust, vrede, verzekerdheid, dan tenzij ge Christus hebt in de armen des geloofs.' Wisse ziet ook als een heel belangrijke functie van de kenmerken dat zij zoekende zondaren opwekken en aanmoedigen om het heil alleen in Christus te zoeken. (blz. 26). De prediking van Wisse was *apologetisch* (verdediging van de leer naar buiten en naar binnen) en *trinitarisch* (het werk van de drie-enige God komt aan de orde). We lezen op blz. 29 dat Wisse veel aandacht geeft aan de weg waarlangs een zondaar tot Christus wordt geleid. "Hierbij legde hij sterke nadruk op de chronologische volgorde van kennis van de ellende en de kennis van de verlossing. Wisse was beducht voor een oppervlakkige vorm van Christuskennis waarbij het 'eerste stuk' wordt overgeslagen. "Overigens is deze kennis van de verlorenheid en het buigen daaronder al vrucht van het werk van Christus en van de Heilige Geest." De prediking van Wisse was ook *eschatologisch*. De wereldgeschiedenis rijpt zich in de richting van het eindgericht.

De praktijk van de prediking

Wisse sloot zich aan bij de *orde van dienst* zoals die in 1933 door de synode van de Gereformeerde Kerken te Middelburg is vastgelegd: votum, zegengroet, zingen, voorlezen van de wet of de geloofsbelijdenis waarna een Psalmvers wordt gezongen, Schriftlezing, gebed, zingen, collecte, prediking, dankzegging, zingen, zegen. Wisse pleitte ervoor de toepassing door

de gehele preek heen te weven. De *catechismuspreek* dient ontvouwing van de gereformeerde leer te zijn. De uitleg dient onderwijzend-stichtelijk te zijn, gericht op het hart van de hoorders. De catechismuspreek dient een apologetisch element te bevatten. Tenslotte dient de catechismuspreek tot troost van Gods kinderen te zijn. In de bundel zijn drie preken opgenomen rondom de *bediening* van het *heilig avondmaal*. Wisse legde een sterk verband tussen de belijdenis des geloofs en het heilig avondmaal. Anderzijds spreekt hij ook over schijngelovigen en tijdgelovigen. Schuchtere, aangevochten gelovigen wilde hij geestelijke leiding geven en hen aanmoedigen van zichzelf af te zien en op Christus te zien. We lezen op blz. 34 "Hierbij wees hij erop dat om deel te nemen aan het heilig avondmaal geloof in de beloften van het Evangelie nodig is, hoe bestreden dat ook is. Men hoeft niet te wachten tot men de volle zekerheid van de vergeving van zonden bezit. Bovendien pleitte Wisse ervoor dat ook zwakke gelovigen regelmatig gebruik zouden maken van het sacrament, aangezien het juist tot versterking van het geloof is ingesteld." In de prediking van Wisse klonk ook de *actualiteit* door, bijvoorbeeld de beide wereldoorlogen. Er is sprake van origineel en ook bevindelijk *taalgebruik* in de prediking van Wisse.

Weergegeven preken

Er zijn negen preken van Wisse opgenomen in het boekje dat verschenen is. Ze zijn aangepast aan de hedendaagse spelling. Veel zou uit deze preken geciteerd kunnen worden. Maar dat doen we niet.

Het is beter dat u het boek zelf aanschaf en leest. We besluiten daarom met een citaat op blz. 57 uit de toepassing van een preek over Ezechiël 9:4 "Hooft u die u nooit onbekeerd voor God hebt gevoeld, die u nooit in waarheid ellendig, arm, *jammerlijk*, blind en naakt voor God hebt bevonden, die nooit met de heiligheden van God ontmoeting hebt gehad, nooit missers bent geworden, terwijl u uzelf maar als rijk en verrijkt gedroeg. Dicht bij het altaar gestaan, maar nooit met de tollenaar om genade geroepen. En met al uw zelfgemaakte gerechtigheden inmiddels het bloed der verzoening onrein hebt geacht. Tranen zelf wissen nog geen zonden uit. Goede voornemens breken nog niet één zondelust, evenmin als de diepste ontdekking. Het zal erop aankomen dat u een proefondervindelijke ontmoeting met de Borg hebt leren kennen; doordat God Zelf u ontdekt heeft, Hij Zelf u geleerd heeft het vonnis te aanvaarden, Hij Zelf u die Borg toerekende, Hem tot u uitbracht en u toepaste, en Hij Zelf u vrijgesproken heeft. En wie dit nu nog mist, die wage het niet met welk onhoudbaar excuus ook voor de dag te komen, want het was u beter als een heiden of mohammedaan te zijn geboren. Want Gods oordeel zal beginnen van Zijn heiligdom."

N.a.v. Prof. G. Wisse, *Vrije Genade*, Een selectie uit zijn preken, gebonden, 157 blz., € 15,90, Uitgeverij De Banier, Apeldoorn, ISBN 978-90-336-09534. Samenstellers: ds. H. van der Ham, Dordrecht en ds. M. v.d. Sluys, Ameide.

Vragenrubriek

Openbaring 20 (4)

Als we de beschrijving van de dagen voor Christus' wederkomst in het laatste bijbelboek goed volgen, zien we dat het voor niemand meevallen zal in die tijd, of hij nu

een schaap is of een bok. Maar zeker voor de schapen zal het niet meevallen; zij krijgen ook nog eens de haat en de vijandschap van Gods vijanden te verduren.

Dat zien we als we verder gaan met de behandeling van Openbaring 20 de verzen 7 tot en met 10. Die tijd wordt beschreven als een heuse oorlog. Een machtige vijand

valt de Kerk des Heeren aan! Een brullende leeuw springt op de slachtschaapkens van Christus af. Dat vijandelijke leger staat onder de angstaanjagende leiding van satan zelf: de vorst der duisternis zal het leger als generaal aanvoeren. Satan zal zijn soldaten rekruteren uit alle oorden van de wereld. Gods volk zit in alle hoeken van de wereld, maar de vijandige soldaten ook. Het leger van de duivel wordt genoemd, de Gog en de Magog.

Opnieuw zien we dat het laatste bijbelboek terug gaat naar het Oude Testament. Ook in het Oude Testament wordt hier en daar gesproken over het einde der tijden. Al weten we dat een nakomeling van Ruben Gog heette, 1 Kronieken 5:4 en een nakomeling van Jafeth Magog, Genesis 10:2, toch moeten we hier uiteraard aan iets anders denken. En dan moeten we terug naar het boek van de profeet Ezechiël, de hoofdstukken 38 en 39. Wie in deze hoofdstukken precies worden bedoeld met Gog en Magog is niet helemaal duidelijk, maar dat het machtige vijanden van Israel zijn geweest, is weer wel duidelijk. En nog duidelijker is dat zij niet zullen overwinnen, al zijn ze met vele volken vergaderd en komen ze met een machtig groot leger tegen Israel op. Want de Heere zegt dat Hij hun boog uit hun linkerhand zal slaan en de pijlen uit hun rechterhand zal doen vallen en op het open veld zullen zij verslagen worden. Lees voor de duidelijkheid de hoofdstukken 38 en 39 van Ezechiël maar eens door. Had Israel alle reden om te sidderen voor de machtige vijanden, Gog en Magog genoemd, het zal voor de vijand uitlopen op een totale nederlaag en een groot massagraf. Het mooie en vertroostende in die moeilijke hoofdstukken is, dat niet Israel die machtige vijanden zal overwinnen, maar de Góð van Israel. Hij alleen zal het doen! En het geredde volk zal zich verheugen in een totaal verslagen vijand, een vijand door de Heere alléén verslagen! Zo krijgt niemand de eer dan de Heere alleen!

Welnu, naar de opkomst van de vijand van God en Zijn Kerk ver-

wijst Openbaring 20. De macht en kracht van de duivelse vijand, die de ganse wereld rekruteert om het heilige volk aan te vallen, mag niet onderschat worden. Maar Hij Die in de hemel woont zal lachen en met hen spotten en hen slaan met een ijzeren roede, Psalm 2. En het arme, zwakke, aangevallen volk van de Heere, zal straks de buit verdelen en zitten rondom vreugdevuren, waarin alle vijandelijke wapens verteerd worden!

Zoals Israels machtige vijanden het land Israel omsingelden, zodat het land benauwd werd van alle zijden, zo zal de antichrist het volk van God omsingelen, hier genoemd de legerplaats der heiligen, vers 9. En zoals Israel zich niet kon redden uit de machtige klauwen van Gog en Magog, maar door de Heere werd gered, zo zal het ook in de eindstrijd zijn. God zal voor Zijn volk strijden en zij zullen stille zijn. Hoor maar: En er kwam vuur neder van God uit de hemel en heeft hen verslonden! Het gaat dus (goed verstaan, zou Wisse zeggen) niet om een strijd tussen twee machtige legers, namelijk het leger van de duivel en het leger van Sion, maar het gaat om de strijd tussen satan en Sions Koning. Vandaar de overwinning! De slachtschaapkens zullen ervaren dat ze een Herder hebben, de machtelozen een machtige Koning, de angstige kinderen een sterke Vader, de vreesachtige soldaten een overwinnend Generaal! Johannes op Patmos beschrijft ook deze dingen in de taal van het Oude Testament, vandaar dat, onder verwijzing naar Ezechiël 38 en 39 van Gods Kerk in het einde der dagen gesproken wordt als "de geliefde stad". Uit dit Bijbelgedeelte concluderen dat de eindstrijd, hier beschreven, gelocaliseerd moet worden in het huidige land Israel, is een simplistische uitleg. We komen overigens nog terug, zoals beloofd en ook zoals mij verzocht werd, op de plaats van Israel in het einde der tijden.

Hoewel Gods volk altijd al in de verdrukking heeft gezeten, zal dat, als satan de ruimte gegeven wordt, alleen maar toenemen. Een normaal functioneren in de maatschappij zal door de haters van

God en Zijn Woord onmogelijk gemaakt worden. Zie Openbaring 13 de verzen 11 tot en met 18. Of je moet gaan heulen met de vijand en het beest aanbidden, dan zul je de vriendschap der wereld niet gauw verliezen, maar die van God wel! Dat zal de grote verleiding zijn in die dagen, meedoen, toegeven, halfslachtig leven, hinken op twee gedachten, enzovoort. Zien we de gevaren van onze tijd? Niemand zal in en van zichzelf de kracht hebben om staande te blijven. Maar zoals Sion in de grote eindslag zal merken dat hun Koning leeft en regeert, zo zal Gods Kerk van alle tijden en plaatsen het ervaren. Hoe donker ooit Gods weg moog' wezen, Hij ziet in gunst op die Hem vrezen.

Je kunt bang worden voor de vijand, maar banger nog voor jezelf! Het aanroepen van de Naam des Heeren zal in alle verdrukking meer dan ooit gepraktiseerd moeten worden, en wie Hem aanroept in de nood, vindt Zijn gunst oneindig groot! Wie volharden zal tot het einde, die zal zalig worden. En volharden kan een in zichzelf zwak en zondig mens alleen op zijn knieën, denk aan Daniël. En dan zal God je niet verlaten, hetzij dat de muilen der leeuwen gesloten worden, hetzij dat de leeuwen je verscheuren. Maar dan zitten we weer in het begin van Openbaring 20: En ik zag de zielen dergenen die onthoofd waren om de getuigenis van Jezus en om het Woord Gods, en die het beest en deszelfs beeld niet aanbeden hadden, enzovoort (uitdrukkingen waar ik in een ander verband later nog op inga), en zij leefden en heersten met Christus de duizend jaren. Gods volk is al met al toch het enige gelukkige volk!

En alle vijanden, de duivel en het beest en de valse profeet en al hun trouwe volgelingen zullen diep en doodongelukkig zijn, tot in alle eeuwigheid. Wordt vervolgd.

K. Hoefnagel

*Want de Heere
zegt dat Hij
hun boog uit
hun linkerhand
zal slaan en de
pijlen uit hun
rechterhand
zal doen vallen
en op het open
veld zullen
zij verslagen
worden.*

Samen delen

J. van 't Hul schrijft momenteel in het RD over Schotse dorpen, waar in het verleden godvrezende voorgangers hebben gestaan. Het is aangrijpend, dat er zo weinig meer van over is. Dat zet aan het denken. Zal het ook zo in Nederland gaan? Het is opmerkelijk, dat er in ons land meer overgebleven is dan in Schotland.

Tekenend voor deze Synode was de schuldbelijdenis tegenover de samenleving. De kerk moet echter allereerst schuld belijden tegenover de Heere.

Ik weet daar geen verklaring voor. De vraag is urgent of we niet rekenen moeten met dezelfde werkelijkheid in de toekomst van ons land. Tegelijk met een aflevering over een Schotse gemeente las ik een verslag van een bijeenkomst, waarin C.S.J.L. Janse schreef over de uitholling van de reformatische zuil van binnenuit. Ik heb in het verleden deze gedachte ook al meermalen aan het papier in deze rubriek toevertrouwd. Ik ga nog even op die gedachte door. Het signaleren van dit alles kan tot nut zijn voor onze lezers.

Innerlijke uitholling is een ernstige zaak, getuige de verwaarloosde kerken in Schotland. Waar moeten we aan denken, als het gaat over de teloorgang van het schriftuurlijke beginsel? We moeten goed onderscheiden. Ik denk dan niet aan de verschijning van de HSV. Er waren er die constateerden dat de Gereformeerde Gezindte er weer een nieuwe splijtzwam bij had om elkaar de maat te nemen (De Waarheidsvriend). Dat is redelijk overdreven. Zover mogen we het immers niet laten komen. In zulke zaken moeten we ieder zijn vrijheid gunnen. We wijzen de HSV ook niet af als niet betrouwbaar. Zeker heeft ieder zijn mening en het recht op die mening, maar we mogen het naar alle kanten niet te zwaar accentueren als mensen anders denken dan u of ik.

Op dat terrein liggen de breekpunten niet. Denk aan andere zaken zoals tanend schriftgezag, aan een kerkelijke breuk zoals deze in de NHK enkele jaren geleden ontstond, aan een algemeen afnemende tendens om alles te relativiseren. De Nationale Synode

balanceerde op het snijvlak van schijn en werkelijkheid. Tekenend voor deze Synode was de schuldbelijdenis tegenover de samenleving. De kerk moet echter allereerst schuld belijden tegenover de Heere. Dat is eis van Gods Woord en daar wacht de Heere op. Heeft het geen nut naar de samenleving toe? Ik denk dat de gemiddelde Nederlander nauwelijks nog weet waarover zo'n schuldbelijdenis gaat. Men denkt dan al gauw aan zaken als misbruik enz. Laten we liever kerk en maatschappij oproepen om samen voor de Heere onze schuld te erkennen.

Uitholling begint bij de gemiddelde kerkganger. Als het innerlijke leven verschaalt of bij velen gaat ontbreken, moeten we er niet op rekenen dat de verschillende organisaties overeind blijven. De diepe breuken die door meerdere gemeenten heenlopen over allerlei conflicten zijn bijvoorbeeld tekenen van een ontbrekend geestelijk besef. Ik heb feitelijk de krant daar niet voor nodig om te zien dat alles inkrimpt. Mijn eigen hart laat het ook zien evenals onze eigen kerkelijke gemeenschap, ook rond ons blad. Als we daar met elkaar beginnen, zou het anders toegaan dan nu. Bid de Heere om persoonlijke verootmoediging en om een meedragen van de zorgen en noden. Lees Ezechiël 13:5, waar staat: "Gij zijt in de bressen niet opgetreden, noch hebt den muur toegemuurd voor het huis Israels, om in den strijd te staan, ten dage des HEEREN". Daar hebben we allen schuld aan. De Heere roept ons op in de binnenkamer te gaan en onze noden Hem bekend te maken. Het begint bij mij en bij u. Dat moeten we steeds weer tegen

elkaar zeggen.

Vandaaruit moeten we ook onderscheiden waarop het aan komt. Johannes geeft deze raad en die geldt zeker ook voor onze tijd: "Geliefden, geloof niet een iegelijke geest, maar beproeft de geesten, of zij uit God zijn; want vele valse profeten zijn uitgegaan in de wereld. Hieraan kent gij den Geest van God: alle geest, die belijdt, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, die is uit God" (1 Joh.4:1,2). Geloof niet! Ook dat kan een goede raad zijn.

Johannes doelt in onze tekst vooral op de ontkenning van de komst van Gods Zoon in het vlees. Dat spreekt aan in deze dagen na Kerst. Wie dat doet, noemt hij de antichrist. Paulus zou zelfs een engel uit de hemel weerstaan, als deze een ander evangelie zou verkondigen dan dat van de gekruisigde Christus. De Heere Jezus waarschuwde voor hen die roepen dat de Christus hier of daar is (Mark.13:21). Ook Hij spreekt dezelfde taal: Geloof het niet! Deze taal is niet hard, maar duidelijk en heilzaam. Tegelijk zien we hier dat we niet allerlei eigen meetlatten moeten hanteren. Er doen zich onder onze gezindte genoeg dingen voor die behoren tot de middelmatige dingen waarover we niet mogen twisten. Zaken als gewoonte of traditie mogen een plaats hebben en men kan er aan verknocht zijn, maar het is de kern niet. Lees eens wat artikel 7 NGB zegt: "Men mag ook geen geschriften van mensen, hoe heilig de schrijvers ook geweest zijn, op één lijn stellen met de goddelijke Schriften, ook de gewoonte niet met Gods waarheid - want de waarheid gaat boven alles-; evenmin het grote aantal, de ouderdom, de ononderbroken voortgang in de tijden of de opvolging van personen, of de concilies, decreten of besluiten. Want alle mensen zijn uit zichzelf leugenaars" Al deze gevaren bedreigen ons. We mogen onze

gewoonten wel verdedigen, maar zeg er dan direct bij dat het slechts een menselijk gebruik is. Anders hebben we Roomse trekken in onze Gereformeerde gezindte en die zijn er al genoeg.

Duidelijke waarschuwingen horen we in de mond van Christus. Ik noem slechts Mattheüs 24: "Zo zij dan tot u zullen zeggen: Ziet, hij is in de woestijn; gaat niet uit; Ziet, hij is in de binnenkameren; gelooft het niet" (vers 26). Als die roep gehoord wordt vanuit de woestijnen van ontbering en zelfverloochening, komt dat wel echt over. Of als men in overgeestelijke taal vanuit de binnenkamer zulke schoonklinkende woorden laat horen, zouden we geneigd zijn daar gunstig over te oordelen.

Ik noem ook Micha, die tijdens de regering van Achab in de gevangenis zat. Hij profeteert over mij altijd kwaad, zei Achab. Deze had 400 profeten, die van zijn brood aten. Als de 400 aan het woord geweest zijn, vraagt Josafath: "Is hier niet nog een profeet des Heeren?" Deze vierhonderd spraken allen naar de mond van de koning. Die ene Micha deed dat niet. Daar ligt het hart van Josafath. Mensen als Micha en Josafath hebben we nodig. In deze dagen waarin we geneigd zijn over veel heen te stappen, is het goed te luisteren naar Gods Woord.

Het is dan nauwelijks nog te begrijpen dat lezers van het RD de nationale Synode hebben omarmd, vanwege de gedemonstreerde eenheidsformule.

Een ander teken van een veel te snelle conclusie inzake een verkeerde eenheidsstreven leek me de verklaring van onze Synode dat de verschillen over de toeëigening des heils met de NGK tot het verleden behoren. Het stond zomaar terloops bijna in de Wekker, maar het komt wel onthutsend over. We wisten immers niet beter of onze Synode besloot in 1998 "de samsprekingen met de NG commissie voorlopig te beëindigen en deputaten geen nieuwe opdrachten te geven en aan de kerken mee te delen dat er in het licht van de ontwikkelingen helaas geen reden is contacten met de NGK

te zoeken en uit te breiden". De Synode constateerde toen dat het niet goed mogelijk is gebleken te spreken over de verschillen inzake de toeëigening des heils. Verder waren er bezwaren ten aanzien van de AKS (landelijke vergadering) en ook betreffende de openstelling van het diakenambt voor de vrouw (Acta 1989 art.181). Inmiddels werd onlangs gemeld dat de eerste vrouwelijke predikant binnen de NGK haar intrede heeft gedaan. Anno 2010 blijken er geen verschillen meer te zijn betreffende de toeëigening. Nu nog (even) spreken over de overige genoemde zaken en dan kan men constateren dat de belemmeringen verdwenen zijn.

We leven snel. Twaalf jaar later een geheel andere constatering. "Hoe is dit dat gij het zo haast gevonden hebt, mijn zoon?" zo vroeg Izak aan Jakob. Deze vraag is ook hier op zijn plaats. In de politiek spreekt men van voortschrijdend inzicht. Heeft zo'n proces zich hier ook voltrokken?

Zeker, het was in de vorige eeuw. Maar als we zo praten, ligt 1834 nog veel verder achter ons.... En toch viel het me in Ulrum laatst nog op, dat er op het gedenkbeeld achter de kansel de bekende tekst staat te lezen over het bewaren van het pand. Waar is het pand? De Heere vraagt ons Zijn Woord te bewaren. Waarheen voert deze Synode onze kerken? De lijn met de GKV wordt versterkt, de weg naar de HHK staat zonder meer en ook al heel snel open. We kunnen toch denken wat er gaat gebeuren? Er is door afgevaardigden ter Synode op gewezen dat onze kerken op die manier verbokken. Een deel gaat samen met de NGK en de GKV, een deel zoekt contacten met de HHK en een ander deel weet het niet en zou voorlopig het liefst 1834 overeind willen houden. En bovendien: zien de broeders van de HHK er wel heen in om toenadering naar onze kerken te zoeken? Bij wie moeten zij dan aankloppen en zal men er de moed voor hebben om dergelijke pogingen met een zodanig verdeeld kerkverband te ondernemen?

De jaarwisseling ligt vers achter

ons en we hebben de vraag gesteld in diverse preken wat de toekomst zal brengen. Hoe gaan we verder als kerken van Nederland? In dit verband hebben we de mening kunnen vernemen van Ds. W. Pieters, die blijk gaf niet veel op te hebben met een kerkverband. "Stel dat het helemaal niet Gods bedoeling is dat er nationale kerkverbanden zijn; zoals wij ook niet denken dat er internationale kerkverbanden moeten zijn met gezaghebbende synoden en aanverwante zaken.

Stel eens dat er in 1834 geen nationale of bovenplaatselijke kerkstructuur was geweest die meende bevoegdheid te hebben om in een gemeente van Christus (zoals Ulrum was) in te grijpen, maar dat er toen (net als in de dagen van de apostelen) alleen plaatselijke gemeenten waren geweest. Dan hadden de gemeente, kerkenraad en predikant in het Zeeuwse Biggekerke (of welke plaats je ook maar noemen wilt) niet hoeven beslissen om wel of niet ds. Hendrik de Cock en zijn kerkenraad en zijn Groningse gemeente te volgen in hun keuze tot afscheiding".

In ons blad zijn dezelfde klanken al langer gehoord. Jaren terug noemde ik het Independentisme als een mogelijke oplossing van de huidige kerkelijke crisis. We zijn er na verloop van jaren steeds dichterbij gekomen. Voor onze kerken is er geen andere oplossing meer denkbaar. Maar ook dat vraagt diepgaande overweging bij de lamp van de Schrift. Er is in Gods Woord geen sprake van een kerkverband, maar er lopen wel onderlinge verbindingslijnen tussen de verschillende gemeenten in Paulus'dagen. Denk aan het Apostelconvent (Hand. 15). Of aan de brieven die geschreven werden aan de gemeenten in de verstrooiing. Het is toch goed denkbaar dat gemeenten waar Johannes en Paulus bekend waren, onderling gevoelens van herkenning vertoonden. Waarom is deze geestelijke herkenning er nu niet meer?

Maar er is sindsdien nog een probleem bijgekomen, namelijk dat van de kerkscheuringen. Daardoor is alles een stuk ingewikkelder geworden. Een kerkverband is

De lijn met de GKV wordt versterkt, de weg naar de HHK staat zonder meer en ook al heel snel open.

We kunnen toch denken wat er gaat gebeuren?

een verzameling van gemeenten, maar ook van mensen, ook van zondaren. Daarom komen er drijvende schotsen die gevaren in zich bergen. Maar zelfs in de plaatselijke gemeente drijven mensen uit elkaar. Binnen een kleine gemeente kunnen de verschillen ook desastreuze gevolgen hebben. Dus zou het goed zijn als er binnen een

stad en een dorp verschillende kerken zijn met onderling afwijkende kleine kenmerken. Voor zaken als zending, onderlinge bijstand en opleiding vinden we dan zeker een oplossing. Dit artikel bedoelt aan te geven dat we niet over allerlei zaken direkt een scheidsmuur moeten opwerpen. Tegelijk heb ik willen

attenderen op zaken, die ons juist wel moeten waarschuwen. Onze kerken varen in dikke mist. Dat is gevaarlijk. Beseffen we toch dat het om Gods zaak gaat. Eens klonk de vraag: "Wachter, wat is er van de nacht?" Op die vraag voor dit moment weet de Heere alleen het antwoord.

P. Roos

Inhoud Bewaar het Pand 2010

MEDITATIES

Schrijver

Ds. A. van Heteren
Ds. H. van der Ham
Ds. P. den Butter
Ds. A.A. Egas
Ds. K. Hoefnagel
Ds. L.W. van der Meij
Ds. P. van Zonneveld
Ds. P. den Butter
Ds. M. Vlietstra
Ds. A. van Heteren
Ds. M.C. Tanis
Ds. A. van Heteren
Ds. A. Hoekman
Ds. J.M.J. Kieviet
Ds. A. van de Weerd
Ds. K. Hoefnagel
Ds. A. van de Weerd
Ds. P. van Zonneveld
Ds. P. Roos
Ds. P. van Zonneveld
Ds. G. Bouw
Ds. A. van de Weerd
Ds. P. Roos
Ds. B. de Romph

tekst

Genesis 49:18
Jozua 24:15c
Richteren 6:25 en 26
Ruth 1:16b
1 Samuël 15:22
Psalm 17:8a
Psalm 121:4
Spreuken 23:26a
Spreuken 30:25
Markus 7:37b
Lucas 1:32 en 46
Lucas 2:34b
Lucas 19: 41
Lucas 22:38
Johannes 19:7
Johannes 14:16
Johannes 20:4m
Handelingen 2:37a
Handelingen 17:23b
Romeinen 5:1
Romeinen 8:14
Romeinen 15:7
Galaten 1:15,16a
2 Tim. 1:10b

pagina

273
201
141
33
213
177
189
261
225
45
285
1
69
81
57
117
93
129
153
249
165
21
237
105

VAN DE REDACTIE

Jaaroverzicht 2009

Nieuwe lay-out

Haïti

Verjaardag koningin Beatrix

Biddag voor gewas en arbeid

Data ontmoetingsdagen Bewaar het Pand 2010

10 april in Werkendam en 18 september in Urk

Ds. P. den Butter

Overlijden ds. J. Veenendaal

Goede Vrijdag en Pasen

Zendingsdag Elburg, 21 juli 2010

Verhuisd van Middelharnis naar Veenendaal ds. P. den Butter

Hemelvaart en Pinksteren

Ds. H.v.d. Ham, vraagt naar preken van docent A. v.d. Heijden, ds. J.A. Riekel of ds. D. Driessen

Ds. K. Hoefnagel, 25 jaar predikant

2
2
22
34
58
70
70
70
82
94
106
118
154
166

Gent, D.V. zaterdag 4 september, afscheid evangelist H. Bor	178
Ontmoetingsdag Bewaar het Pand 18 september 2010 te Urk	
Thema: "Volharding"; Sprekers: ds. C.P. de Boer: "volharden in de leer der apostelen," ds. L.W. van der Meij "volharden in de gemeenschap," ds. K. Hoefnagel "volharden in de breking des broods," en ds. B.L.C. Aarnoudse "volharden in de gebeden."	190
Ontmoetingsdag 18 sept. 2010 Urk	214
Evangelist H. Bor heeft afscheid genomen en evangelist D. van Luttikhuisen mocht intrede doen.	214
Jeugdappel + 16 te Schiphol-Rijk, Sprekers: Prof. dr. A. Baars en ds. A.Th. van Olst.	214
Toogdag GBS 9 oktober 2010 te Barneveld	214
Jeugdappel + 16 D.V. zaterdag 30 oktober te Schiphol-Rijk.	
Thema: De tijd van je leven. Sprekers: Prof. dr. A. Baars en ds. A.Th. van Olst.	226
Ouderling H. Bor op 22 oktober te Poederoijen bevestigd tot lerend ouderling	250
Ambtsdragerconferentie D.V. zaterdag 20 november te Barendrecht, spreker Ir. B.J. van der Vlies, onderwerp: "Kerk en staat."	250
De jaarlijkse dankdag voor gewas en arbeid.	250
Jarenlange goede samenwerking met drukkerij Crezee.	250
Ds. A.A. Egas op 6 november bevestigd tot predikant van de gemeenten van Nieuwkoop en Vianen.	262
Door de classis is aan ds. G. Bouw eervol emeritaat verleend.	
Het emeritaat zal begin volgend jaar ingaan.	274
Kerstdagen en jaarwisseling.	286

ARTIKELEN

Ambtelijke praktijk

Ds. M.C. Tanis	Hoe in de samenleving?	2
Ds. M.C. Tanis	Welk een heilszaak	23
Ds. M.C. Tanis	Heilswerk en heilsbeleving	34
Ds. M.C. Tanis	Hoe in de samenleving	46
Ds. M.C. Tanis	Tuchttoefening	58
Ds. M.C. Tanis	Werk op het eiland Kreta	70
Ds. M.C. Tanis	Een echte pastor! Hoofdgedachte van de pastorale brieven	82
Ds. M.C. Tanis	Een briefje, maar toch!	95
Ds. M.C. Tanis	Danken en bidden	106
Ds. M.C. Tanis	De oorzaak van Paulus' brief	118
Ds. M.C. Tanis	Huisarrest, maar in dienst	130
Ds. M.C. Tanis	De wil van de Heere	142
Ds. M.C. Tanis	Vrucht van 's Heeren daad	154
Ds. M.C. Tanis	Christen zijn met de daad	166
Ds. M.C. Tanis	De hechte band	178
Ds. M.C. Tanis	Er toch bij! Jakobus 1:1a	190
Ds. M.C. Tanis	Adres: een wonderlijke bijvermelding	202
Ds. M.C. Tanis	Het doel van de Heere en een vraag aan de Heere Jakobus 1:4 en 5	214
Ds. M.C. Tanis	De juiste levenshouding	
	Jakobus 1:6-11	226
Ds. M.C. Tanis	Een herder spreekt, Jakobus 1:12,13	238
Ds. M.C. Tanis	Niet de Heere, maar de mens	
	Jakobus 1:14 en 15	250
Ds. M.C. Tanis	Jakobus 1:16-18, Geestelijk welzijn	262
Ds. M.C. Tanis	Jakobus 1:19-21, Geen zedenles.	
	Een levensles.	274
Ds. M.C. Tanis	Jakobus 1:22-24, Geen eenzijdigheid	286

Kerkelijk actueel

Ds. P. Roos	Kerkjeugd	4
Ds. P. Roos	Zelfkritiek?	26
Ds. P. Roos	De zuil	38
Ds. P. Roos	De prediking	48
Ds. P. Roos	De val	61

Ds. P. Roos	Kritiek	71
Ds. P. Roos	Kerk als restaurant?	83
Ds. P. Roos	Manifest	96
Ds. P. Roos	SGP	107
Ds. P. Roos	Jaarboek	120
Ds. P. Roos	Schooldag	132
Ds. P. Roos	Steenblok	143
Ds. P. Roos	Verkiezingen	157
Ds. P. Roos	Mexico	169
Ds. P. Roos	Schaalvergroting	181
Ds. P. Roos	Generale Synode	193
Ds. P. Roos	Wat is er van de nacht?	207
Ds. P. Roos	De drempel	219
Ds. P. Roos	Kinderen	231
Ds. P. Roos	Persschouw	243
Ds. P. Roos	Utrechtse synode	253
Ds. P. Roos	Nationale Synode	265
Ds. P. Roos	HSV	277
Ds. P. Roos	Gereformeerde Gemeenten	289

Bijbelstudie

Ds. P. den Butter	Josafat (11)	6
Ds. P. den Butter	Josafat (12)	24
Ds. P. den Butter	Josafat (13)	36
Ds. P. den Butter	Josafat (14)	47
Ds. P. den Butter	Josafat (14-2)	59
Ds. P. den Butter	Joram (1)	109
Ds. P. den Butter	Joram (2)	121
Ds. P. den Butter	Joram (3)	133
Ds. P. den Butter	Joram (4)	145
Ds. P. den Butter	Ahazia (1)	156
Ds. P. den Butter	Ahazia (2)	167
Ds. P. den Butter	Joas (1)	179
Ds. P. den Butter	Joas (2)	191
Ds. P. den Butter	Joas (3)	203
Ds. P. den Butter	Joas (4)	215
Ds. P. den Butter	Joas (5)	227
Ds. P. den Butter	Joas (6)	239
Ds. P. den Butter	Joahaz (1)	251
Ds. P. den Butter	Joahaz (2)	264
Ds. P. den Butter	Jojakim(1)	275
Ds. P. den Butter	Jojakim(2)	287

Column

Ds. P. den Butter	Zwaard	8
Ds. J.M.J. Kieviet	In het voetspoor....	28
Ds. P. den Butter	Gelijk hebben of krijgen	40
Ds. J.M.J. Kieviet	Franca	52
Ds. J.M.J. Kieviet	"Zeer heerlijke dingen...."	74
Ds. J.M.J. Kieviet	Paasprediking	100

De praktijk der godzaligheid

Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (23)	28
Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (24)	40
Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (25)	50
Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (26)	65
Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (27)	88
Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (28)	101
Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (29)	112

Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (30)	123
Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (31)	148
Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (32)	160
Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (33)	183
Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (34)	195
Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (35)	205
Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (36)	217
Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (37)	229
Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (38)	242
Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (39)	257
Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (40)	269
Ds. J.M.J. Kieviet	Het avondmaalsformulier (41)	291

Bewaar het Panddag Werkendam

10 april 2010	Thema: De gelijkenis van de Zaaier Sprekers: Ds. M. Vlietstra, Ds. L.W. van der Meij, ds. J.M.J. Kieviet en ds. A. Hoekman	111
---------------	---	-----

Bewaar het Panddag Urk

18 september 2010 (1)	Sprekers: Ds. C.P. de Boer "Volharden in de leer" Ds. L.W. van der Meij "Volharding in de gemeenschap"	232
18 september 2010 (2)	Ds. K. Hoefnagel "Volharding in de breking des broods" Ds. B.L.C. Aarnoudse "Volhardende in de gebeden"	245 246

Sprekend verleden

Ds. A. van Heteren	Simon Oomius	63
Ds. A. van Heteren	Arnoldus Rotterdam	73
Ds. A. van Heteren	Theodorus van der Groe	85
Ds. A. van Heteren	Johannes Beukelman (1)	98
Ds. A. van Heteren	Johannes Beukelman (2)	137
Ds. A. van Heteren	Eduard Meiners (1)	149
Ds. A. van Heteren	Eduard Meiners (2)	162
Ds. A. van Heteren	Eduard Meiners (3)	172
Ds. A. van Heteren	Eduard Meiners (4)	185
Ds. A. van Heteren	Eduard Meiners (5)	198
Ds. A. van Heteren	Smytegelt: Een gereformeerde republiek?	256
Ds. A. van Heteren	Petrus Nahuys	280
Ds. A. van Heteren	De Nederlandse Geloofsbelijdenis	293

Vragenrubriek Ds. K. Hoefnagel

Vragen over inhoud 1 Korinthe 7	9
Idem	30
Straf en kastijding	42
De duivel in de hemel	64
De toepassing (1)	75
De toepassing (2)	87
De toepassing (3)	99
Opdat zij allen een zijn (1)	135
Opdat zij allen een zijn (2)	147
Zijn weg en de mijne (1)	159
Zijn weg en de mijne (2)	171
De diaken (1)	184
De diaken (2)	197

God houdt van u	209
Opnieuw de diaken	220
Openbaring 20 (1)	255
Openbaring 20 (2)	267
Openbaring 20 (3)	
Boekbesprekingen	
Ds. G.J. van Aalst	Vanavond komen ze
Deborah Alcock	Bruide van Genève, Liefde en strijd in de tijd van Calvijn
Joseph Alleine	In gesprek met uw hart
Ds. J. Belder	Ziek van de kerk?
Ds. T.W. Bennekom	De Samaritaan
Johannes Beukelman	De Zaligmaker geboren
Ds. P. Blok e.a.	Getuigenis der waarheid
Ds. G. Boer	Getroost leven en sterven
H. Bor	Nadenken over het doel van je leven
Thomas Boston	Nader tot U
Wilhelmus à Brakel, e.a.	Verbroken voor u
G.A. van den Brink	Herman Witsius en het antinomianisme
Enny de Bruijn	Revis, De mooiste gedichten
John Bunyan e.a.	Verwachting
Ds. P. den Butter	Wijsheid in sprekende beelden
Ds. P. den Butter	De Heilige Doop, 3 preken over zondag 26 en 27 van de H.C.
Ds. P. den Butter	De stem bleef klinken
Ds. P. den Butter	De lamp bleef branden
Chr. Geref. Kerk, Rotterdam-West	Fotoboek 19-11-1926- 01-07.2009
Ds. J.T. Doornenbal	Troost uit Psalmen
Ds. A.A. Egas	De brief aan de Kolossenzen
H.L. Gates	Verkochte zielen
Geref. Bijbelstichting	"Waar is de Bijbel"
	"William Tyndale"
Ds. H. van der Ham	De minste der broederen
Ds. W. Harinck	Gedoopt
Ds. J.M.D. de Heer	De evangelische beweging
Drs. P.C. Hoek	Leven in de schaduw van de dood
James Kennedy	Stad op een berg
Lectori Salutem	Brochures
Ds. G.P.M. van der Linden e.a.	Jaarboek van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland 2010
J. Mastenbroek	Geen onheil zal de stad verstoren
J.H. Mauritz en W. Visser	Met eerbied vervuld
H. Natzijl	Gasten en vreemdelingen op de aarde, Ali Ipema en haar vriendenkring
H. Nieuwenhuize	Hulp in benauwdheden
Dr. P.C. Oele	Ware wijsheid
Ds. J.C. den Ouden	De tweede brief aan Timotheüs, Bewaar het Woord
Golden Parsons	In de schaduw van de Zonnekoning
Jan van Reenen	Vensters vol verhalen, de canon van Nederland
P. Roos	"Schapen hebben een gezicht"
Dr. C.A. van der Sluijs	Spurgeon een spelbreker, een unieke man in een bijzondere tijd
Laurens Snoek	Waarom zou ik... de Bijbel lezen?
Bart Jan Spruyt	Als je eenmaal hebt liefgehad
	Geloof, cultuur en politiek
C.H. Spurgeon	Naar zijn belofte
C.H. Spurgeon	Liefde en trouw
Ds. A.C. Uitslag	Thuis in de wereld!?
Ds. A.C. Uitslag	Geboorte
L.J. van Valen	Geworteld in Zijn liefde

Ds. E. Venema	Voeg u bij deze wagen, 10 preken	78
Vereniging tot zondagsrust en heiliging	Een lied op den sabbatdag, deel 2	90
E. Versteeg e.a.	Zijn Naam ter eer; schetsen uit het leven van ds. J.P. Verkade	234
Joke Verweerd	Verdwalen en thuiskomen	32
Dr. W. Vlastuin en ds. M.A. Kempeneers	Gedienstige geesten	55
Gisbertus Voetius	Verdediging van de gereformeerde leer	211
L. Vogelaar	't Gebruik der zee doet Gij bedaren	103
Weet Magazine	Wetenschappelijk tijdschrift voor Jongvolwassenen	234
Ds. J. Westerink	Mensen rondom Paulus	77
Ds. A.J. Wijnen	Het gekrookte riet zal hij niet verbreken	175

Dagboeken

Uitgeverij De Banier	Dagboekkalender	235
Uitgeverij De Banier	Bijbels dagboek, Leer mij Uw weg	284
Uitgeverij Groen	Voor Hart en Huis, Bijbels dagboek	235
Uitgeverij Den Hertog	"Leven en licht"	259
Uitgeverij Den Hertog	Dagboek voor jongeren: "Raak!"	294
Uitgeverij De Ramshoorn	Bijbels dagboek, 2-e druk	91
Uitgeverij De Ramshoorn	Bijbels dagboek, "Overdenken met de kanttekeningen."	294
Uitgeverij De Banier	Bijbels dagboek, vanaf 16 jaar "Wegwijzer"	294

Persberichten

Uitnodiging Kadervorming LCJ		
Thema: "Heiligheid en zonde- een onmogelijke combinatie"		31
1-e Contactbijeenkomst "Winst uit verlies?!" 27 maart 2010, Woerden		31
Christelijke Gereformeerde bezinningskring binnen de classis Leeuwarden		32
Herhaalde oproep - Evangelisatiewerk Oost-Vlaanderen		54
LCJ+ Bijbelstudieconferentie vanaf 12-15 maart 2010 te Lage Vuursche		66
LCJ Jeugdappel -16 D.V. 17 april 2010, Het thema is: "Gods Koninkrijk...."		76
Psalmzangdag in de Grote of St. Bavokerk te Haarlem, DV 10 april 2010		76
Chr. Geref. bezinningskring binnen de classis Leeuwarden, bezinningsavond op 16 april 2010 in de Chr. Geref. Sionskerk te Damwoude.		90
Start lezingen 'Appèlgroep Klassiek Gereformeerd Belijden Woudenberg'		102
Haamstedeconferentie D.V. 30, 31 augustus en 1 september 2010 in conferentieoord "Mennoerde" te Elspeet		113
Studeren aan de Theologische Universiteit Apeldoorn		114
Kinderappel, 22 mei CGK Culemburg, 29 mei CGK Urk- Eben-Haëzer		124
Een conferentie op de kruispunten in je leven.		137
Commissie vormingswerk Chr. Geref. Kerken; Zin om mee te doen?		
Voor het cursusjaar 2010/11 vormingscursus over onderwerpen rond kerk en samenleving (negen zaterdagochtenden)		151
St. ter bevordering van het Evangelisatiewerk in Oost-Vlaanderen (België) vragen gift of renteloze lening		163
SSNR (St. Studie Nadere Reformatie te Bilthoven) congres 25 september 2010		187
Cursus 2010/2011 geestelijke vorming te Sommelsdijk		187
Uitnodiging Theologische Universiteit Apeldoorn D.V. 6 september 2010 zal de opening plaatsvinden van het academische jaar 2010/2011		
De plechtigheid begint om 14.00 uur		199
Informatieavond op de TUA, 26 november, vanaf 19.00 uur; Prof. Baars zal een minicollage geven; Iedereen hartelijk welkom.		271

Varia

Dankbetuiging ds. en Mevr. Van Zonneveld	20
Ambtsdragersconferentie D.V. 27 maart 2010	56
Chr. Geref. Kerk Poederoijen, ondersteunen met gift voor woning	68
Revoke, bijeenkomst D.V. 24 april 2010 te Geldermalsen	79
Mbuma Zondagsdag 's-Hertogenbosch, D.V. 30 april 2010 in de Brabanthallen	80

St. ter bevordering van het Evangelisatiewerk in Oost-Vlaanderen (België)	
uitnodiging afscheid evangelist H. Bor en installatie evangelist	
D. van Luttikhuisen op D.V. zaterdag 4 september 2010 in Chr. Geref. Kerk	
van Barendrecht	163
Cedrah, Ref. organisatie, vragen Coördinator zorg, Locatie: Woonzorgcentrum	
Uitzicht te Vlaardingen	164
De Enige Troost, Catechisatiemethode, die in 5 delen de catechismus	
behandelt. Voor jongeren tussen 11 en 17 jaar. Geschreven door ds. A.C. Uitslag	164
Welkom op de CGO (cursus godsdienstonderwijs), info 010-4717223	176
Barendrecht, Chr. Geref. Kerk, zaterdag 4 september, afscheid evang. H. Bor	
en installatie evang. D. van Luttikhuisen, aanvang 10.30 uur	200
De Vaste Grond, Lesboek voor de belijdeniscatechisatie	
Nieuw: Voor vereniging en bijbelstudiekring: Uit de schat van Woord, Petrus	
de apostel van de hoop, Twaalf bijbelstudies over 1 en 2 Petrus.	
Uit de schat van Woord: Brief voor de pelgrims, Twaalf bijbelstudies	
over de brief aan de Hebreeënen. Door ds. H. Korving	200
Open Monumentendag zaterdag 11 september Chr. Geref. Kerk Dordrecht-C	211
Overlijdensadvertentie Pieter Nagel, Zeist	223
Hudson Taylor, St. Bijbelse hulpverlening China	224
Studium Generale 2010-2011, Driestar educatief	224
Uitnodiging bevestiging ouderling H. Bor als lerend ouderling, vrijdag 22 okt.	
2010 door ds. C.P. de Boer	236
Winterhulp onbelangrijk? Kom over en Help, Nijkerk	284
Stephanos: Geef kinderen als Yasini een nieuwe kans!	296

Boekbesprekingen

Brian Edwards De tien geboden voor vandaag, paperback, 335 blz., € 19,95, Uitgeverij De Banier, Apeldoorn, ISBN 978-90-336-0858-2.

De auteur was 29 jaar lang predikant in Londen. Dit boek, dat in 1996 werd geschreven, bevat een heldere, praktische uitleg van de tien geboden. Er wordt aandacht gegeven aan de oudtestamentische context en de hedendaagse toepassing. Praktische voorbeelden verduidelijken de inhoud en de betekenis van de geboden. Op blz. 26 wordt de Codex Hammurabi (dit zijn 282 wetten van rond 1700 voor Christus, dus iets eerder dan Mozes) op een interessante manier vergeleken met de wetten van Mozes. De conclusie is dat geen enkele wet uit de oudheid komt in de buurt van de wijsheid en helderheid van de wetten die door God aan Mozes zijn gegeven! Dan lezen we op blz. 91 bij de behandeling van het eerste gebod over een ongekend zware hongersnood in China in 1878. Minstens 70 miljoen mensen zijn toen gestorven. Wat deed men? Men zocht het heil bij de afgoden. Eerst werden er feesten gehouden om de afgoden in een betere stemming te bren-

gen. Maar er kwam geen regen. Wat deed men toen? Men bracht de afgodsbeelden naar buiten, zette ze in de verzengende hitte van de zonnestralen zodat de verf van de beelden losliet. De afgoden moesten maar voelen wat het was om zo te lijden. Het hielp allemaal niets. Ook op de Karmel gebeurde er ook niets, wat de afgodendienaren ook deden. We willen dit boek van harte aanbevelen vanwege de vele en soms verrassende dingen die erin staan.

Arthur W. Pink, Vuur uit de hemel, Het leven van Elia, paperback, 318 blz., € 24,90, Uitgeverij De Banier, Apeldoorn, ISBN 978-90-336-0803-2.

De auteur leefde van 1886-1952. Hij is predikant geweest in Amerika, Australië en Engeland. In zijn geschriften is veel informatie te vinden. Ook in dit boek over het leven van de profeet Elia. Elia mocht een instrument zijn in de hand van de Heere om de zonden van het volk aan de kaak te stellen en de oordelen van God aan te zeggen. Iets uit zijn boek willen we doorgeven. Het gaat over de ontmoeting van Achab en Elia in

de wijngaard van Naboth. Eerlijk en onverschrokken kondigde Elia het oordeel van God aan. Dan lezen we op blz. 267- 270 "Het was een woord van beschuldiging, dat Achab openlijk aanklaagde vanwege zijn misdaden. Het was een woord van veroordeling, dat de verschrikkelijke straf bekendmaakte die deze brute overtreder van Gods wet zeker zou treffen. Juist zo'n boodschap is vandaag de dag zo hard nodig. Juist het gebrek daaraan heeft de wereld van vandaag in zo'n vreselijke toestand gebracht. Zalvende predikers hebben de vaders verleid en nu keren hun kinderen de kerk de rug toe.....Doe net als Elia: wijs de mensen onverschrokken op de zonde. Is dat een aangename boodschap? Nee, verre van dat. Zal deze boodschap goed ontvangen worden? Nee, integendeel. Maar het is een boodschap die hard nodig is en die men laat liggen. Preekte de Heere Jezus in de tempel over Gods liefde terwijl de heilige gebouwen tot een moordenaarskuil gemaakt werden? Dit is precies wat duizenden die zich Zijn knechten noemden, de afgelopen twee of drie generaties

hebben gedaan. Met vuur in Zijn ogen en met de gesel in Zijn hand dreef Hij de handelaars die het huis van Zijn Vader ontheiligden naar buiten. De ware knechten van Christus weigerden vleselijke methoden te gebruiken om naamchristenen te werven. De ware knechten van Christus verkondigden de eeuwige eis van een heilige God. Zij stonden erop dat er een Schriftuurlijke tucht werd uitgeoefend en traden af als hun gemeente in opstand kwam..... Ik wil tegen alle jongemannen die serieus overwegen om predikant te worden, zeggen: Laat deze gedachte maar direct varen als je niet bereid bent om veracht te worden en te worden 'als uitvaagsels der wereld en aller afschrapsel' (1 Kor. 4:13). De openbare dienst van Christus is wel de laatste plek voor mannen die populair willen zijn."

McCheyne, In eeuwigheid Dezelfde, paperback, 94 blz., € 7,50, Uitgeverij Den Hertog, Houten, ISBN 978-90-331-2339-9.

Dit boekje bevat acht niet eerder gepubliceerde preken van Robert Murray McCheyne. De titel van het boek is ontleend aan Hebr. 13:8 'Jezus Christus is gisteren en heden Dezelfde en in der eeuwigheid.' McCheyne was predikant van 1836-1843. Hij stierf op de leeftijd van 30 jaar. Uit de preek over Hebr. 13:8 willen we iets doorgeven. We lezen dan op blz. 93 "Ik wil een woord van troost spreken tot oprecht gelovigen. Als Christus gisteren en heden Dezelfde is en in der eeuwigheid, is hier stof tot een onveranderlijke vrede en vreugde. U allen, die tot Christus bent gevluht, zult voor altijd veilig zijn. In uzelf bent u heel veranderlijk, maar Christus is altijd Dezelfde. Als uw geweten door de zonde is bevuurd, ga dan meteen tot het bloed van Christus, want dat kan altijd van alle zonde reinigen. Als het u aan heiligheid ontbreekt om voor God te komen, doe dan de onveranderlijke gerechtigheid van Christus aan. Christus is altijd liefelijk bij de Vader, en dat bent u ook als u blijft in Hem. Als u de verzoeking niet kunt weerstaan, vlucht tot Christus en u zult merken dat Hij

dezelfde Zaligmaker is Die Hij altijd is geweest, om Zijn Geest te schenken. Als u begint weg te zinken, blijf dan met Petrus roepen, en Hij zal Zijn hand naar u uitstrekken. Hij is heden dezelfde Zaligmaker. Als u niet kunt bidden, bedenk dan dat Hij dezelfde Voorspraak is Die Hij altijd is geweest. O gelukkige zielen! Als u in Christus geborgen bent, bent u geborgen in een Rots die vaster staat dan de aarde vast is. u kunt nooit verloren gaan, want de genadegiften en de roeping Gods zijn onberouwelijk. Hij Die u geschapen, geroepen en gerechtvaardigd heeft, zal u spoedig verheerlijken. Hij is immers gisteren en heden Dezelfde en in der eeuwigheid!"

B. Hoogwerff, Bloemen in het land, verhalen uit het leven van Gods kinderen, gebonden, 68 blz., € 9,90, Uitgeverij Den Hertog, Houten, ISBN 978-90-331-2333-7.

In twaalf verhalen wil de auteur jonge kinderen laten zien Wie de Heere is voor Zijn volk. De verhalen zijn gebaseerd op historische feiten. Achterin het boek vinden we een verantwoording met bronvermelding. Het zevende en achtste verhaal gaan over wijlen

ds. P. van der Bijl die predikant is geweest in Barendrecht. De inhoud van het boek is geschikt om voor te lezen voor kinderen vanaf 5 jaar. Aanbevolen.

Ds. P. van Ruitenburg, Ongetwijfeld, als God geloof geeft, gebonden, 71 blz., € 9,90, Uitgeverij Den Hertog, Houten, ISBN 978-90-331-2336-8.

Het boekje gaat over twijfel en zekerheid, over geloof en ongeloof, over Gods beloften en de ontrouw van Gods kinderen. We lezen bijvoorbeeld over Abraham, Jona en Thomas. Wat twijfelen betreft stelt de auteur in het voorwoord terecht dat een mens zich kan vergissen en ten onrechte kan menen een kind van God te zijn. De vraag dient eerlijk onder ogen gezien te worden of er op het goede fundament wordt gebouwd. Het boekje kan een aanzet geven tot zelfonderzoek en onderwijs.

Jan de Kok, Een opgejaagde dienst-knecht, Uit het leven van Petrus Datheen (1531-1588), Gebonden, 211 blz., € 14,95, Uitgeverij 'de Ramshoorn', Goes, ISBN 9789461150042.

Een goede zaak dat het leven van Datheen op een eenvoudige

Dit is een getrouw woord en alle aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om de zondaren zalig te maken, van welke ik de voornaamste ben.

1 Timotheüs 1:15

In de leeftijd van 79 jaar is, na een lang ziekbed, op Tweede Kerstdag overleden, mijn geliefde man, onze zorgzame vader, opa en overgrootvader

Gerrit Post

* Zaandam, 2 juli 1931

† Urk, 26 december 2010

Wij zijn de Heere dankbaar voor alles wat wij in onze man en vader mochten ontvangen en dat verder lijdten hem bespaard is gebleven.

Urk: H. Post-Post
Urk: Louw en José
Urk: Roel en Antje
Lelystad: Boukje en Leo
Urk: Johan en Susan
Urk: Albert en Hilly
Urk: Tiny en Lub
klein- en achterkleinkinderen

Urk, 26 december 2010
Ankerplaats 2, kamer 126
8321 RT Urk

De begrafenis heeft donderdag 30 december plaatsgevonden.

manier is beschreven voor onze jeugd. Datheen heeft veel mogen betekenen. Hij is één van de belangrijkste personen uit de kerkgeschiedenis van de 16e eeuw geweest. Hij heeft bijvoorbeeld de Heidelberger Catechismus vertaald in het Nederlands en er wordt ook nog op meerdere plaatsen gezongen uit zijn Psalmberijming. Ook Datheen had verzoening voor zijn zonden nodig. Dat komt ook eerlijk uit in dit boek. Er valt te denken aan de laatste levensjaren van Datheen.

Ds. L. Terlouw, Wie komt er vandaag? Gedachten over ziekenbezoek. Paperback, 123 blz., € 9,95, Uitgeverij De Banier, Apeldoorn, ISBN 978-90-336-0784-4.

De auteur was als geestelijke verzorger verbonden aan Verpleeghuis Salem en is sinds 2004 predikant van de gereformeerde gemeente te Barendrecht. In kort bestek komen heel wat zaken aan de orde zoals ziekenbezoek de eeuwen door, het overbrengen van een ernstige boodschap, bezoek in het ziekenhuis en verpleeghuis, dementie, chronisch ziek zijn en medische grenzen. Mede vanuit

eigen ervaring worden waardevolle handreikingen gedaan voor het ziekenbezoek zowel voor ambtsdragers als voor anderen die zieken hebben te bezoeken. Er wordt iets geschreven over de vele vragen die door stervenden gesteld kunnen worden. Terecht lezen we op blz. 117 dat de belangrijkste vraag in het pastoraat blijft hoe het in geestelijk opzicht is op weg naar de rechterstoel van God.

Colofon

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk. Verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren,
Ds. K. Hoefnagel en Ds. J.M.J. Kieviet

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Kopij voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar:
Ds. A. van Heteren, Vlaak 10,
8321 RV Urk, tel. 0527-688978

ADMINISTRATIE:

P.J. Boers, Bergstoep 46C,
2959 AC Streefkerk.
Telefoon: 0184-669116.
Fax: 084-2220131.
Email: pand@solcon.nl
ING 70.43.50 t.n.v. Stichting
Bewaar het Pand te Streefkerk.
Abonnementsprijs € 13,50 per jaar.
Abonnementsprijs voor de Verenigde
Staten en Canada 12 dollar per jaar.
Advertenties € 0,36 (ex. BTW) per mm
met een kolombreedte van 6 cm.
Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Wil je werken in de zorg? Cedrah zoekt jou!

Wij zijn een reformatische organisatie die professionele ouderenzorg verleent en zoeken collega's!

Voor onze locaties Uitzicht te Vlaardingen en Beth-San te Moerkapelle zoeken we:

**zorghulpen, helpenden, verzorgenden,
verpleegkundigen (uren in overleg)**

Voor locatie Uitzicht zoeken wij een:

verpleegkundige psychiatrie (32-36 uur)

In Uitzicht behoort intern wonen tot één van de mogelijkheden!

Kijk voor een uitgebreid overzicht van al onze vacatures op de website www.cedrah.nl of neem contact op met de afdeling P&O via 010 -207 58 53 of pz@cedrah.nl.

*Rust en ontspanning
in de
prachtige Eifel!*

**Ruime appartementen
te huur**

Int.: 0049-6594258990 en
www.huizesolagrata.nl

REVOKE

I www.revoke.nl
E info@revoke.nl
T 0184-642253

De vereniging streeft onder meer naar:

- het bevorderen van contacten tussen ongewild kinderloze echtparen
- het steun verlenen aan deze doelgroep
- het geven van voorlichting
- ethische aspecten belichten op behandelmethoden voor onvruchtbaarheid

Reformatische Vereniging van Ongewild Kinderloze Echtparen